

Mellomila

Forarbeid til diplom
Elise Aunet Tyldum og Tone Vigeland

Veiledet av Finn Hakonsen og Arnstein Gilberg
Fakultet for Arkitektur og Billedkunst, NTNU, 2014

Mellomila 57

Elise Aunet Tyldum og Tone Vigeland

TIL FORARBEIDET

Forarbeidet er skrevet høsten 2014, som en forberedelse, begrunnelse og beskrivelse av det forestående diplomarbeidet. Forarbeidet er utgangspunktet for oppgaven og starten på en prosess. Gjennom diplomsemesteret har oppgaven utviklet seg og problemstillingene har blitt tilspisset. I dette forarbeidet drøftes oppgavens tematikk og overordnede mål og disse er fortsatt gjeldende.

Trondheim, 13. april 2015

OPPGAVE

Forme og programmere stedsgenerert arkitektur på Mellomila 57.

HVA VIL VI OPPNÅ?

Økt kompetanse i å bruke kunnskaper om og innlevelse i et sted, som en viktig kilde til å skape arkitektur.

HVORDAN?

Utforske stedet og prosjektere arkitektur ved å jobbe utforskende og utprøvende.

HVOR?

Mellomila 57 i Trondheim.

OPPGAVE	
Motivasjon for oppgaven	15
Bakgrunn for oppgaven	17
Våre begreper	19
SITUASJON	
Tomtevalg	23
Ilsvika før	31
Ilsvika i dag	35
Mellomila 57 og byen	41
Tanker om tomte	47
METODE	
Om samarbeid	51
Prosess	53
Verktøy	55
FREMSTILLING	
Forventet innlevert materiale	61
TIDSBRUK	
Tidsprioritering	65
Semesterplan	66
KILDER	70

OPPGAVE

“ Vi ønsker å bli mer
bevisste på å “se”
stedet.

Vi mener at god arkitektur møter og ivaretar omgivelsene. I vårt diplomarbeid ønsker vi å studere hvordan et steds særegenheter og premisser genererer arkitektur. Vi har hørt begreper som “bygningen ligger godt i situasjonen”, men hva betyr egentlig det? Og hvordan kan vi få til å tegne slik arkitektur?

Enhver arkitektur tilhører et sted. Ved å legge fokus på dette stedet først, fremfor å begynne med programmering, ønsker vi å bli mer bevisste på å “se” stedet. Med dette mener vi å undersøke og senere bruke aspekter som stedets bygde og naturlige miljø, historie, henvendelse og særegenhet som formgivere.

I tidligere arbeidsprosesser har vi ofte opplevd at bevisstheten rundt prosjektets omgivelser faller bort i takt med økende fokus på bygningens funksjonelle program. Vi ønsker å unngå at stedet blir et tomt område på plantegningen, og vil at det aktivt skal forme arkitekturen.

Vi ønsker å bruke diplomarbeidet til å studere og utforske arkitektoniske virkemidler og romlige kvaliteter. Ved å starte prosjekteringen uten å svare på et forhåndsbestemt funksjonelt behov, kan vi leke oss fritt med størrelser, form og materialer. Ved å integrere romprogram og funksjon vil vi så legge til ytteligere prosjekteringslag som fører til videre utvikling i alle skalaer.

Trondheim er en av de raskest voksende byene i Norge. Statistisk Sentralbyrås prognoser estimerer at folketallet vil bli 200 000 rundt år 2028, noe som tilsier en vekst på 1400 mennesker per år.

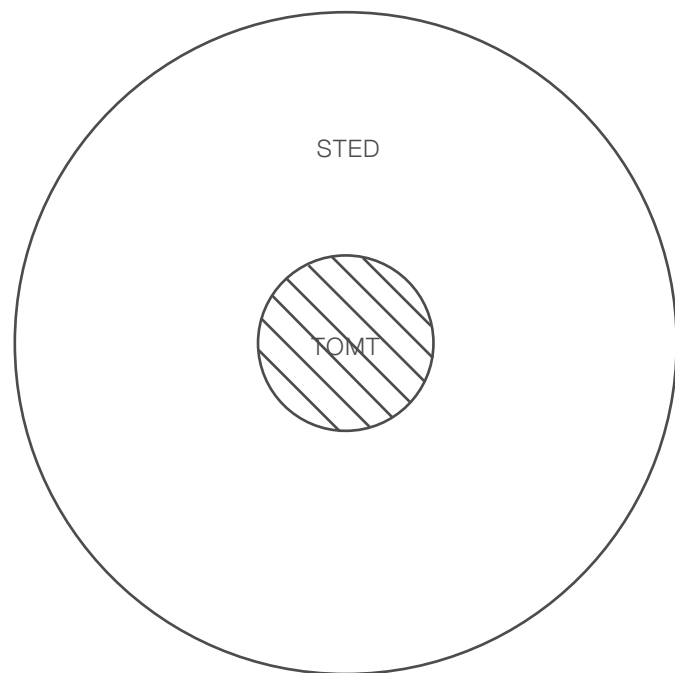
Stadig fortetting og krav om økt utnyttelse av bynære områder stiller høye krav til framtidens arkitekter. Det er energibesparende at mange mennesker bor tett, men en bærekraftig byutvikling må også ivareta bo- og livskvalitet for disse.

Å sikre kvaliteter som romfølelse og dagslysinnslipp i nybygget arkitektur er viktig, men ved å bygge noe nytt påvirkes også omgivelsene. Hvordan skal nye strukturer møte stedets eksisterende formspråk, materialpalett og mellomrom på en god måte?

I arkitekturhistorien og -teorien finner vi mange tanker om menneskets møte med de fysiske omgivelsene.

Norberg-Schultz' fenomenologiske stedsteori vektlegger individets subjektive opplevelse av et sted. Han refererer til "genius loci" - stedets "ånd", mens Ellefsen og Tvilde er mer opptatt av stedets fysiske karakteristikk. De presenterer en realistisk byanalysemodell som bygger på registrering og kategorisering av stedets faktiske forhold. Lynch gjennomførte studier på menneskers persepsjon av og orientering i urbane landskap og Gehl er opptatt av hvordan dette landskapet bør utformes for å ivareta menneskets skala.

Tidligere tenkte tanker har gjort oss bevisste stedets betydning for arkitekturen og gjør oss i stand til og interresserte i å studere feltet videre.

STED

Vi mener at et “sted” favner en rekke forhold, som til sammen skaper en følt helhet. Et sted kan være begrenset eller karakterisert av topologier, typologier, historiske forhold og menneskene som holder til her. Faktiske forhold blander seg med subjektive og kollektive oppfatninger om stedet. Et sted har ingen fastsatt eller definert grense. Allikevel er det **noe** som holder et sted sammen, en karakteristikk eller et landemerke som gjør at du vet at du er på akkurat dette stedet.

I denne oppgaven vil vi ta for oss flere steder. Vi vil i jobbe i et skalaspenn, fra Ilsvikøra, Ilsvika og Ila til stor-Trondheim.

TOMT

Vi definerer en “tomt” som et mindre, fastsatt område av et sted. Den avgrenses tydelig av eiendomsgrenser, omkringliggende strukturer eller av topologi eller vann.

Tomta vi skal jobbe med i diplomarbeidet er Mellomila 57.

STEDSGENERERT ARKITEKTUR

Med “stedsgenerert arkitektur” mener vi bygninger eller strukturer som er resultater av forhold i omgivelsene. Eksempler på parametre som kan forme arkitekturen er landskapsform, klima, historie, brukere og eksisterende arkitektur.

SITUASJON

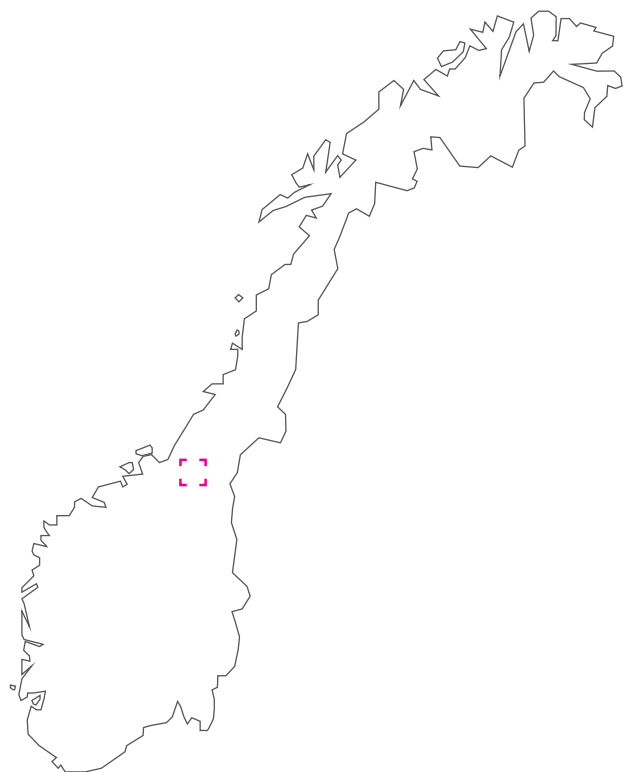
“ Vi ville jobbe med en tomt som ga oss mulighet til å undersøke og til å lete i omgivelsene etter svar.

Vi ønsket oss en tomt som hadde en kontekst å ta tak i, noen rammer som kunne gi føringer, men også begrensning og motstand. Vi ville studere en tomt som ga oss mulighet til å arbeide i en overordnet situasjon samtidig som at vi vil prosjektere på detaljnivå. I tillegg ønsket vi gjennom oppgaven å svare på et behov, selv om vi ikke trengte å vite hva dette

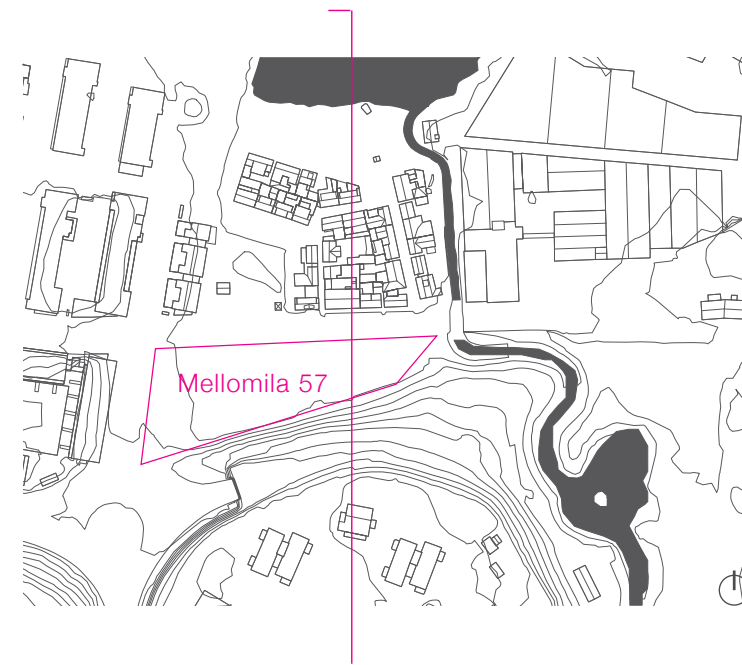
behovet var på forhånd. Muligheten til å være fysisk tilstede på tomta var også viktig. Vi ville ha en tomt som ga oss muligheten til å undersøke, og til å lete i omgivelsene etter svar.

I forarbeidet tok vi for oss tomter fra hele landet, men endte med å velge Mellomila 57, da denne oppfylte flest av de ønskene vi hadde.

Adresse: Mellomila 57
Eier: Koteng Eiendom AS
Areal: 4500 m²
Lengde: 120 m
Bredde: 11 m < > 50 m

Navnet Ila kommer av dialektordet øl, 'lun', antakelig et opprinnelig navn på bukta utenfor, Ølsvika, 'den lune vika', eller av norrønt íla, 'kilde'.
(Store norske leksikon)

Ilsvika med Ilsvikøra er en del av bydelen Ila. Ila var opprinnelig en del av bymarka og den første bebyggelsen her stammer fra første halvdel av 1700-tallet. På slutten av 1800-tallet ble Ila utbygd med bygårder som var tiltenkt industriarbeidere. Området var på denne tiden et forlystelsessenter for Trondheim. Her fantes dansesaler, brennevinsbuler, restauranter og revy- og varietéteateret Hjorten.

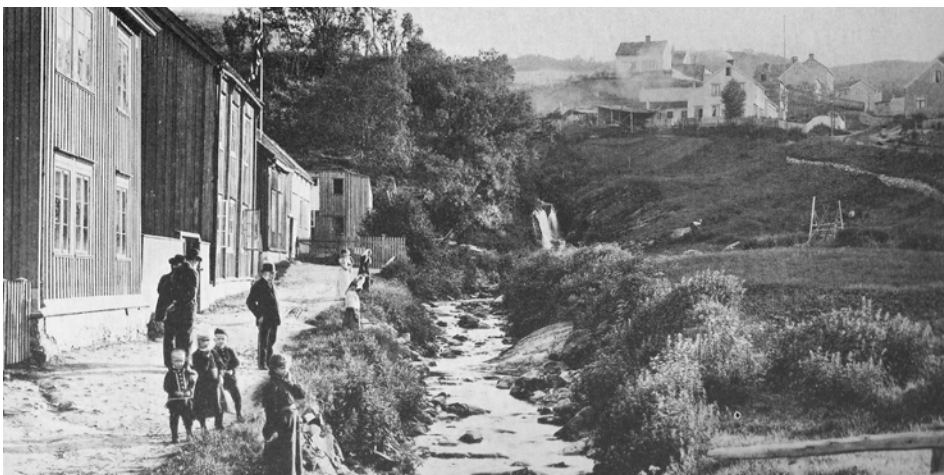
Ilsvikøra ble bygd på en sandør vest for Ilabekken på siste del av 1700-tallet. Den langgrunne sandstranda mot fjorden gjorde området godt egnet for drift med båt og det var byfiskere, sjøfolk og trelastarbeidere som bodde her.

Ilsvikøra ble på 1800-tallet kalt for «Ny-Holland», sannsynlig grunnet de hollandske og engelske skipene som søkte ly i den trygge Trondheimsfjorden og la til i

Ilsvika under de store europeiske sjøkrigene. Ettersom beboerne i de små trehusene ikke var blant de mest velstående, fikk bydelen også kallenavnet «Lusøra». I 1893 ble bydelen, med sine 28 hus, offisielt innlemmet i byen.

Ilabekken var fra 1100-tallet frem til 1979 byens viktigste vannkilde. Byens befolkning kom ut hit for å hente friskt vann, og byens første vannverk ble etablert her i 1777. Grunnet stor flomfare, ble bekken lagt i fjelltunnel og kulvert i de nedre delene rundt 1910.

Opp gjennom tiden er det industri som har dominert i Ilsvika. Her har det vært stål- og spikerfabrikk, kornsilo, flotasjonsverk og utskipingskai av svovelkis. I etterkrigsårene forfalt boligområdene og det ble bestemt at trehusbebyggelsen på Ilsvikøra skulle vike for industrien. Etter en lang kamp for bevaring, vant Fortidsminneforeningen og Ilsvikøra Velforening fram og Ilsvikøra ble vedtatt verneverdig på slutten av 1970-årene. Med dette startet Trondheims første byfornyingsprosjekt her.

<< Ilabekken og Møllehaugen, 1896

<v Ilsvikøra og høyblokkene på Skjæringen, ukjent årstall

vv Ilsvikøra og Spikerfabrikken, ukjent årstall

Ilsvika har nå blitt en etablert bydel i Trondheim som tilbyr flere nye boligbygg, et mangfold av arbeidsplasser og attraktive parker. På vestre Ila er det særlig bygget store leilighetskomplekser de siste ti årene. Her er mindre leiligheter prioritert, noe som gjør at det bor få familier her. Mellomila 57 grenser til de nybygde kompleksene og er et av få ubebygde områder i bydelen. Arealet brukes i dag som parkeringsplass og om vinteren er skråningen sør på tomte en populær akebakke for barna i nabolaget.

Koteng eiendom, som eier tomte på Mellomila 57, har planer om å bygge to større leilighetsbygg her. Bygningene vil være fem og sju meter høye og romme 75 nye leiligheter. Reguleringsplan for utbyggingen er per nå ute på høring. Planene er omdiskuterte og særlig naboene i trehusbebyggelsen på Ilsvikøra har

engasjert seg mot utbyggingen og fortettingen den bidrar til.

Det er fortsatt aktiv industri i Ilsvika med blant annet Felleskjøpet, som har kornsilo, kraftforfabrikk og mølle her. I noen av de gamle industrilokalene har det derimot blitt ny bruk. Den tidligere Spikerfabrikken er blitt et arbeids- og studiofelleskap hvor man kan leie arbeidsplass. Her jobber arkitekter, kunstnere, fotografer, designere og journalister. Norsk fotofagskole holder også til i lokalene.

Iladalen park ble etablert i 2006, da Ilabekken ble åpnet i forbindelse med et større veiprosjekt gjennom Ila. Nå starter turstien ved Mellomila og følger bekken oppover Iladalen og mot Theisendammen. Bekken har fått både fisketrapp og gytetrus for sjørret. Iladalen har blitt et populært bynært rekreasjons- og fritidsområde.

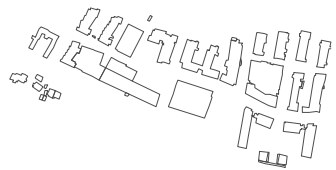
Mellomila 57 og byen

🚶 Buss	5min
🚶 Trikk	5min
🚶 Tog	10min
🚶 Torget	20min
🚲 Torget	5min

🚶 St.Olavs Hospital	15min
🚲 St.Olavs Hospital	5min
🚶 NTNU Gløshaugen	25min
🚲 NTNU Gløshaugen	15min

Vestre Ila

Ilsvikøra

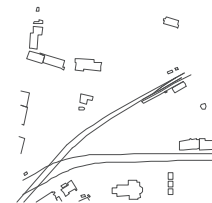
Midtre Ila

Østre Ila

Skansen

Hospitalsløkkan

Midtbyen

Vi synes det er spennende med områdets fasetterte og komplekse karakter og tror at nettopp diversitet vil gi oss stort grunnlag for idéarbeid og beslutningstaking. Ilsvika har en rik materialpalett, fargebruk og struktursammesetning.

Tomtas plassering nærme byen, men også i kort avstand til grøntområder og fjorden gjør at den ligger i en mellomposisjon. Vi tror at dette gjør at tomta kan romme og tåle mange ulike funksjoner. Det blir interessant å se på tomta i tilknytning til sentrumsbebyggelse og kjente

landemerker i og utenfor bykjernen. Vi tenker at parkeringsplassen i Ilsvika er et byareale med potensiale. Vi synes at en mulighetsstudie av denne tomta er interessant i samtidens byfortetningsperspektiv og ønsker å studere hvordan fortetting kan foregå på stedets premisser.

Områdets historie og gammel og nåværende industri gir mat til både programmering og utforming av nye strukturer. Vi har masse idéer for tomta og gleder oss til å se hva den kan bli!

“ Make. Observe. Reflect.

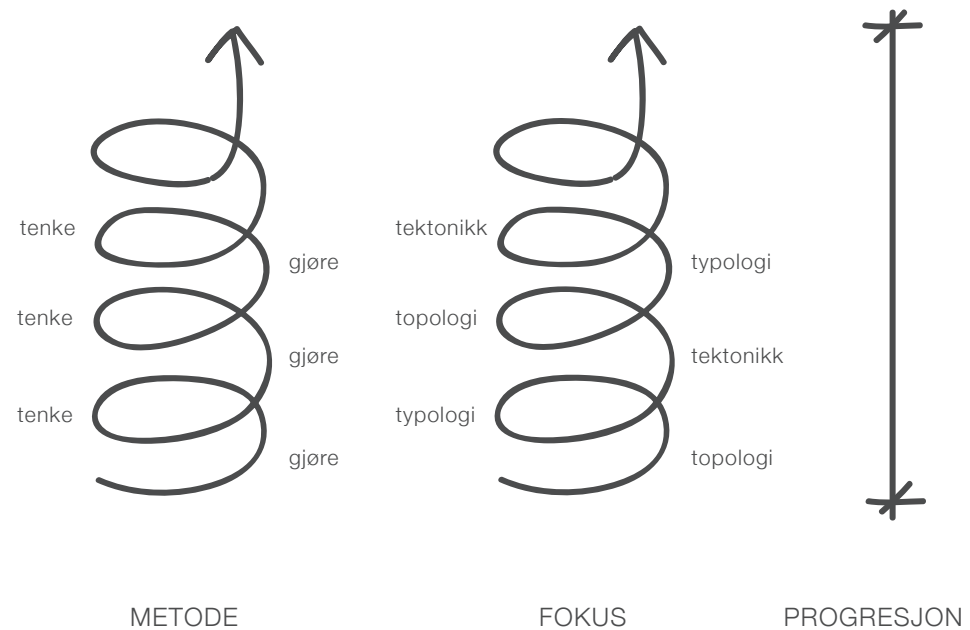
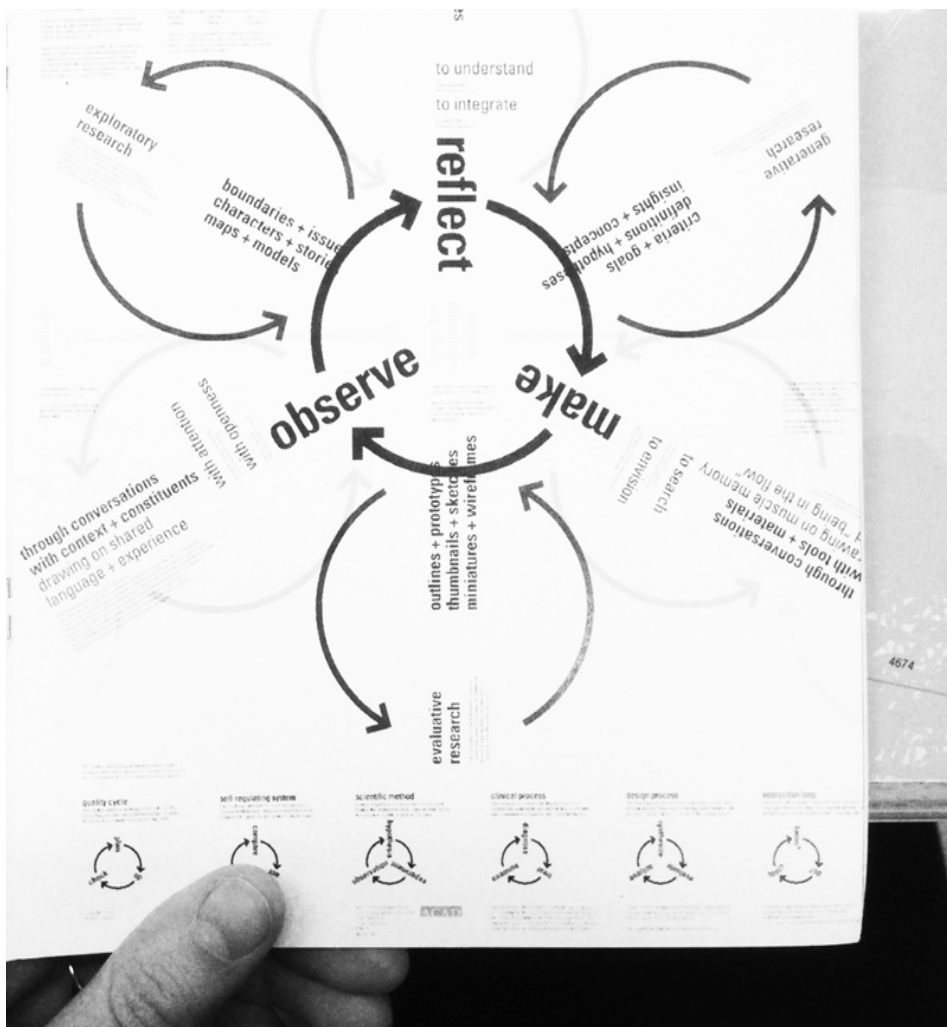
METODE

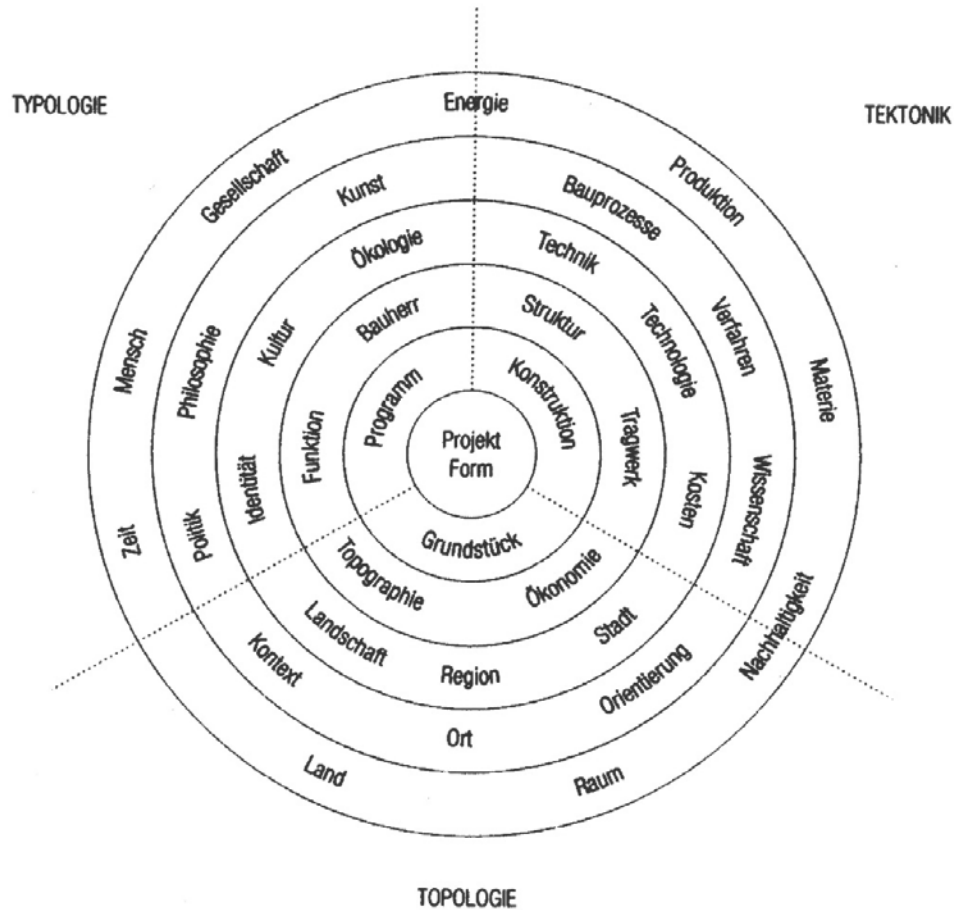

Vi to har jobbet sammen i flere tidligere studieprosjekter og vi tror at dette har rustet oss godt for diplomarbeidet. Vi synes det er en styrke å være to, fordi vi kan spille på hverandres idéer og hele tiden dykke dypere ned i prosjekteringsgrad. Gjennom tidligere samarbeid har vi også opparbeidet oss noen verktøy og arbeidsmetoder som fungerer godt for oss. Vi har begge lyst til å fortsette med å reflektere over vår egen prosess, også i diplomarbeidet. Vi tenker at dette er verdifull erfaring

som vi får bruk for i vårt fremtidige yrkesliv der vi vil måtte ta raske valg og beslutninger.

Vi kjenner hverandre godt og vet hva vi går inn i med dette samarbeidet. Vi ser hverandres styrker og utfordringer, både faglig og i relasjon med hverandre. Tone vet at Elise får sine beste idéer på løpetur og Elise vet at Tone blir gretten når hun ikke får tid til å lage layout. Vi tror at vi har et godt utgangspunkt for samarbeid og gleder oss!

Vi vil i diplomarbeidet bruke og videreutvikle verktøy og arbeidsmetoder som gjør oss bedre rustet til å angripe en tomtesituasjon, trekke ut stedets karakteristikk og ressurser og prosjektere på dets premisser. Vi ønsker å gjøre, for senere å evaluere. Vi vil bruke en rekke verktøy for å jobbe utprøvende og utforskende.

STEDSANALYSE

Vi danner grunnlaget for prosjekteringen ved å utforske og dokumentere stedsforhold. Vi vil gå inn i stedet med ulike perspektiver og vil studere området realistisk og fenomenologisk. Vi vil kartlegge områdets faktiske forhold, men stedets atmosfære og kollektive og subjektive oppfattelse vil også påvirke våre arkitektoniske valg.

SKALASPRANG

Vi vil undersøke og prosjektere i tre hovedskalaer.

LARGE

Topologi (1:500-1:10 000)

Referer til topologien i vid forstand. I denne skalaen undersøkes og utvikles temaer som landskap, forhold mellom land og vann, infrastruktur, byens rom og en fasaderekke.

MEDIUM

Typologi (1:100-1:200)

Omhandler bygningens skala og dens indre struktur og organisasjon.

SMALL

Tektonikk (1:1-1:5)

I den tektoniske skalaen behandles materialenes egenskaper og anvendelse. Den arkitektoniske detaljen undersøkes her, som en viktig del av byggverkets helhet.

Ved å arbeide i et skalaspenn, ønsker vi å studere prosjektets overordnede sammenhenger samt dykke helt ned i dets bygningsdetaljer. Ved å jobbe

simultant med disse tre skalaene kan de informere og gjensidig påvirke hverandre.

STUNT

Vi har lyst til å gjøre et eller flere “stunts”! Med et stunt mener vi gjennomføring av en aksjon eller aktivitet på stedet. En slik aktivitet kan gjøres kun for oss som prosjekterende, men kan også arrangeres for forbipasserende eller brukere av tomta. For eksempel kan vi henge opp plakater om prosjektet eller bygge en struktur på tomta for å se hvordan folk reagerer. Vi tror at slike tiltak vil **tilføre arbeidet energi**. Samtidig vil vi gjøre folk oppmerksomme på tomta og gjøre oss selv kjent med den.

ARKITEKTSPORT

Johannes Smidt i Agraff introduserte oss for begrepet “arkitektsport”, som kontoret bruker i sitt arbeid. Arkitektsport består av enkle samarbeidsøvelser for idéarbeid og kan **generere mange idéer i løpet av et kort tidsrom**. Ved å invitere medstudenter og andre med på

arkitektsport, ønsker vi å bygge et omfattende idémateriale som vi så kan gjennomgå og bruke. Vi ønsker å være åpne og uredde for å ta i bruk andres tanker og innspill. Vi vil unngå følelser om idéeierskap. “Fri skissering” er en form for arkitektsport.

FRI SKISSERING

Vi har god erfaring med raske og frie skissesesjoner. Her fastsetter vi en tidsperiode og et tema for arbeidet før vi, hver for oss, tegner skisser. Ofte er målet med slike sesjoner å **arbeide ukritisk og uten noen form for plan**. Senere viser vi tegningene til hverandre og vurderer og diskuterer de i forhold til prosjektet.

MODELL

Vi tror at modellarbeid er et fruktbart verktøy når det gjelder stedstilpasning. Vi vil jobbe med volumstudier og også i modellarbeidet være tildels ukritiske og skisserende. Vi vil trekke med modellarbeid gjennom hele prosessen, ned til detalj.

SOSIALE MEDIA

Vi vil opprette en instagram-profil som også vil fungere som en slags bildelogg. Her vil vi med lav terskel legge ut bilder fra prosessen vår. Vi vil også lage en egen emneknagg som vi kan bruke på bildene våre. Vi ønsker at medstudenter og andre interesserte kan følge denne loggen og komme med innspill og tilbakemeldinger i kommentarfeltet. **Vi ønsker at folk skal oppdage stedet og kunne følge prosessen vår.**

TEORI

Gjennom arkitektstudiet har vi blitt presentert for ulike tanker om menneskets møte med sine omgivelser. Vi har lært om Norberg-Schultz’ fenomenologiske stedstilnærming og Lynch’s persepsjonsanalyse. Vi ønsker å studere stedsteori videre og **tilegne oss større kunnskap i dette feltet av arkitekturfaget**.

INNSPILL

Vi ønsker innspill og informasjon fra fagpersoner og byborgere. Vi vil

innhente informasjon om sted og mulig programmering fra en rekke miljøer.

VERKTØYKASSE

Underveis vil vi være bevisste på å reflektere over de verktøyene og arbeidsmetodene vi bruker. Vi vil **vurdere verdien av hvert verktøy og sammenlikne deres bruksområder**. Vi ønsker å lage en fysisk verktøykasse med et rom for hvert verktøy. Når vi har arbeidet med et verktøy, vil vi lage en kort med “produktbeskrivelse” av verktøyet og legge i kassa.

PROSESSDOKUMENTASJON

Vi vil prioritere prosessbearbeiding og vil loggføre prosessen vår gjennom hele arbeidet, med tekst, tegninger og bilder. Vi vil også **jobbe reflekterende med loggføringen** og bruke denne til å vurdere arbeidet vårt opp mot våre mål for semesteret. Vi vil samle prosessen i et digitalt dokument som senere resulterer i en fysisk bok.

FREMSTILLING

“ Det er viktig for oss å fremstille oppgaven på en estetisk og lettfattelig måte.

Forventet levert materiale

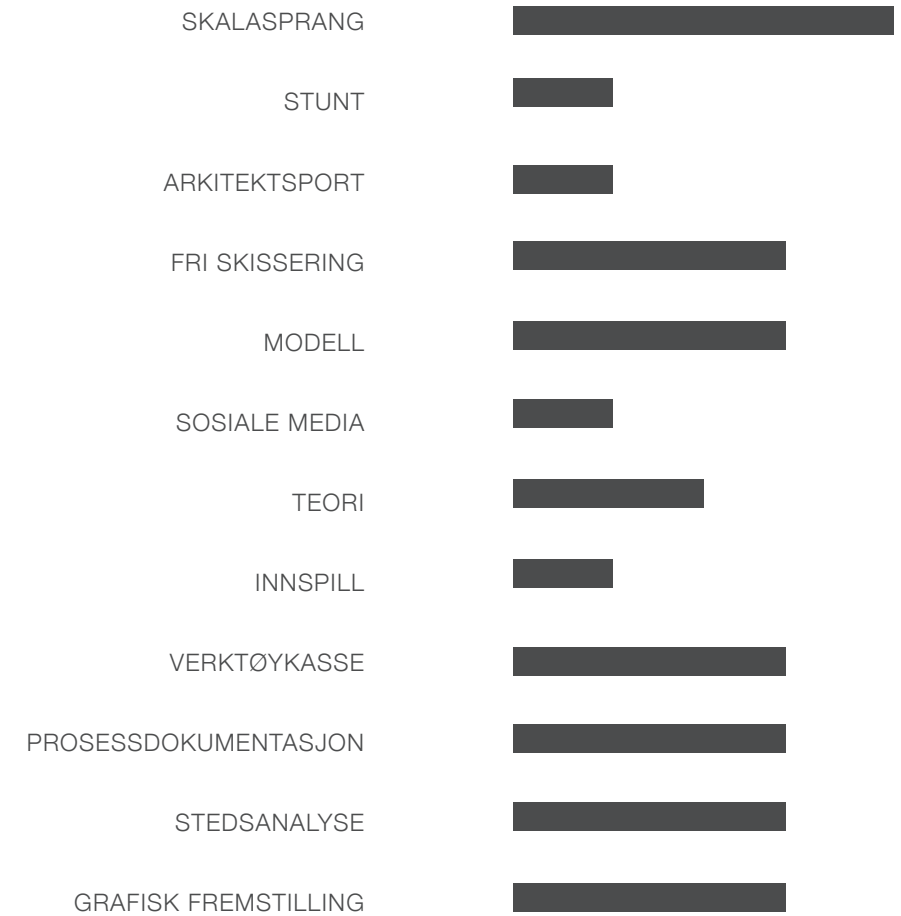
Vi vil prioritere arbeid med visuell fremstilling. Det er viktig for oss å fremstille oppgaven vår på en estetisk og lettfattelig måte. Vi vil produsere enkle, men presise diagrammer og tegninger. Vi vil også gi oppgavens leser en følelse av ønsket atmosfære.

- Plansje
 - Topologi, typologi, tektonikk
 - Prosess/metode
- Prosess
 - Fullstendig prosesshefte
 - Komprimert prosesshefte
 - Verktøykasse
 - Skissemodeller
- Modell
 - Topologi, typologi, tektonikk
- Forarbeidhefte

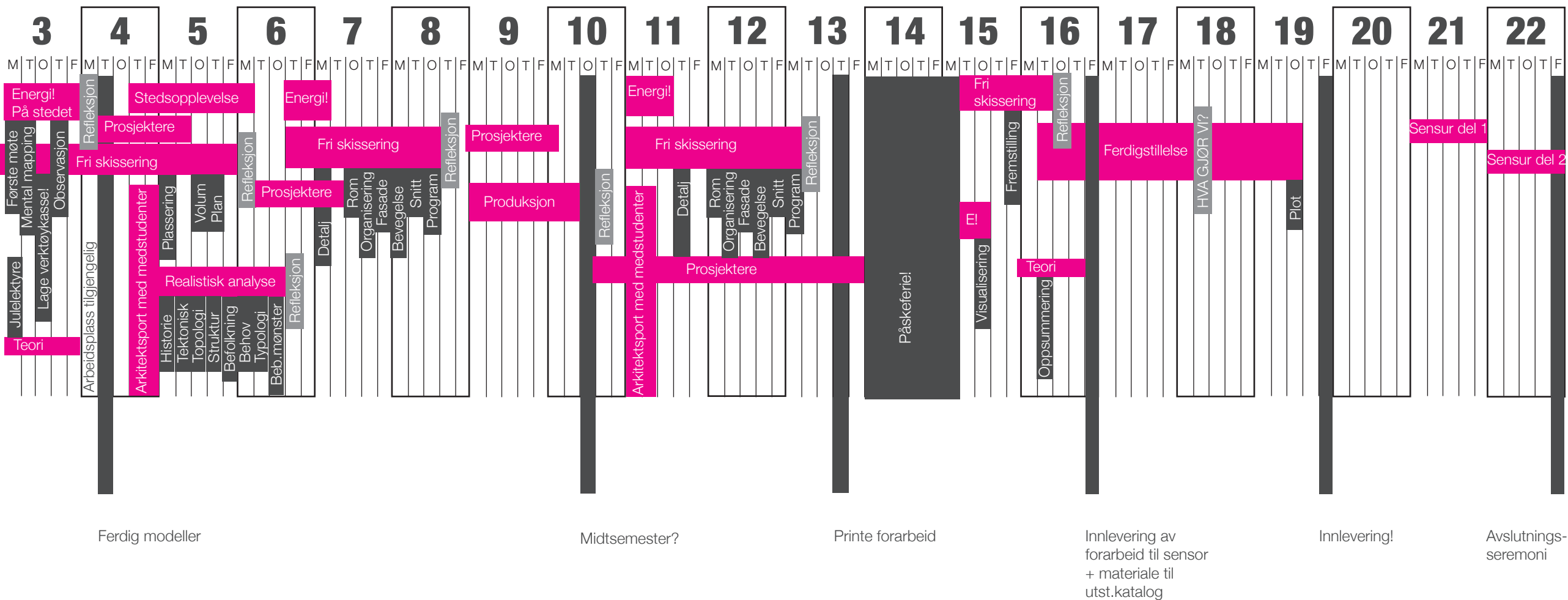
TIDSBRUK

Fokusprioritering

Semesterplan

Utgivelser:

Fasting, L. (2014) "Ny kamp for Ilsvikøra", *Adresseavisen*, 19. september 2014

Gehl, J. (2003) *Livet mellom husene*. Arkitektenes forlag

Lynch, K. (1960). *The Image of the City*. Boston: The M.I.T. Press

Norberg-Schultz, C. (1992) *Mellom jord og himmel*. Pax forlag

Stålen, O. (2014) "Bevar miljøet i Ilsvikøra og Iladalen", *Adresseavisen*, 08. november 2014

Søreng, G. (2014) "Bomiljøet i Ilsvika", *Adresseavisen*, 25. september 2014

Internettsider:

Atelier Ilsvika (2013) *Atelier Ilsvika*. Tilgjengelig fra: <http://atelierilsvika.no> (Hentet: 21. november 2014)

Ellefsen K.O. og Tvilde D. (1991) *Realistisk byanalyse*. Tilgjengelig fra: <https://www.ntnu.no/wiki/download/attachments/6095302/analyse.pdf> (Hentet: 11. desember 2014)

Jakobsen, T. (2011) *Stedsforståelse til bruk i fenomenologisk stedsanalyse*. Tilgjengelig fra: <http://culturecrafts.net/stedsforståelse-til-bruk-i-fenomenologisk-stedsanalyse/> (Hentet: 19. november 2014)

Rosvold, K.A. (2013) *Ila: Trondheim*. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/Ila%2FTrondheim>. (Hentet: 21. november 2014)

Rosvold, K.A. (2013) *Ilsvikøra*. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/Ilsvikøra>. (Hentet: 17. november 2014)

Statistisk Sentralbyrå (2014) *Befolkningsframskrivinger, 2014-2100*. Tilgjengelig fra: (<https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/folkfram/aar/2014-06-17?fane=tabell&sort=nummer&tabell=181194>). (Hentet: 24. november 2014)

Strinda Historielag (2014) *Ilsvikøra*. Tilgjengelig fra: <http://www.strindahistorielag.no/wiki/index.php?title=Ilsvikøra> (Hentet: 24. november 2014)

Trondheim kommune (2013). *Iladalen*. Tilgjengelig fra: <https://www.trondheim.kommune.no/content/1117723251/Iladalen> (Hentet: 21. november 2014)

Annet:

Hakonsen, F (2014) Fagbeskrivelse Studier i tektonisk arkitektur og Topology | Typology | Tectonic. Fakultet for arkitektur og billedkunst, NTNU

Foto og figurer:

s. 32 og 33 Historiske bilder
Trondheim Byarkiv, *Ilsvikøra*. Tilgjengelig fra: https://www.flickr.com/photos/trondheim_byarkiv/sets/72157633445802351/. (Hentet: 17. november 2014)

s. 52 *Do, reflect, make*
Chung, J, Evenson, S, Pangaro, P
Tilgjengelig fra: <http://www.dubberly.com/concept-maps/creative-process.html> (Hentet 12. desember 2014)

s. 54 *Topologie, typologie, tektonik*
Bearth & Deplazes (2005). *Konstrukte/constructs*. Luzern: Quart Verlag

Mellomila 57

Forarbeid til diplom
av Elise Aunet Tyldum
og Tone Vigeland

